

SZÁRÍTÓKÖTÉLRE AGGATOTT MÚLT

FENER ÉS BALAT

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: K. TENGERI DALMA

Ez a két, bohém külsőbe bújtatott isztambuli negyed kifogyhatatlanul mesél látogatóinak. Kávézóival, a szivárvány minden színében pompázó házaival, kapuival, macskaköves utcáival, hétfégi pezsgő életével a legjobb helyszín, ha le akarunk térni a turistaútvonalakról. A színes külső mögött azonban még a maga pöröségében rezeg a múlt: az Aranyszarv-öböl déli partján egykor együtt élő, egymás mellett megférő zsidóké, görögöké, örményeké, muszlimoké...

Hétköznap teljes nyugalomban lehet sétálni az utcákon, hisz olyan antik ékszerdoboz a városnak, amelyet még alig fedeztek fel maguknak a turisták. Hagyjuk, hogy a lábunk vigyen előre, látszólag céltalanul, a dombokon fel és le, és a házak között időről időre felvillan az Aranyszarv-öböl szikrázó kéksége. Éppen ez itt a legizgalmasabb: eltévedni, és bepillantani az utcák felett kifeszített

kötélen száradó ruhák mögé, be a sikátorokba, a zsákutcákba, ahonnan délutánonként most is féktelen gyerekszivaj hangja szűrődik ki...

Hagyjuk, hogy a lábunk vigyen előre, látszólag céltalanul, a dombokon fel és le, és a házak között időről időre felvillan az Aranyszarv-öböl szikrázó kéksége.

Az isztambuli Fatih városrész két negyedében, Balatban és Fenerben évszázadokon keresztül

éltek görög, zsidó, örmény és muszlim közösségek békében egymás mellett. Bár a lakosság már lecserélődött, építészeti örökségük felbecsülhetetlen: több száz éves templomok, zsinagógák és dzsámik között sétálunk.

Isztambul történelmi negyedei 1985-ben az UNESCO Világörökség-listájára kerültek. A

kétezres évek elején Balat és Fener egy részét is felújították, azóta egyre több hipszterkávézó, galéria, régiségbolt, kézművesműhely és icipici beülőhely nyílik a régi hagyományokkal rendelkező üzletek mellett. A városrész a művészek és művészelkek felkapott helye lett, nagyon sok török tv-sorozatban láthatók az itt forgatott

jelenetek. Balat és Fener egyedi hangulata tömegével vonzza a fotósokat.

A két-három emeletes, egymás mellett sorakozó házak és kapuik ma a szivárvány minden színében pompáznak, a kiugró ablakfülke pedig jellegzetes építészeti megoldás a felfelé törekvő, keskeny épületeken. A domboldalakra épült házsorok előtt sok helyütt lépcső fut, sőt, van olyan utcácska, amely csakis lépcsőből áll.

A látnivalók gyalogosan sincsenek távol egymástól, egy ráérős napon – néhány pihenővel tarkítva – kényelmesen felfedezhető mindkét negyed.

Határozott látványélmény

A színesre festett falak, ajtók, feliratok különleges hangulatot kölcsönöznek a negyednek

Helyi ízek

Jópár apró kávézó várja a betérőket, ahol kifejezetten ajánlott meginni egy török kávé vagy egy hagyományosan, tulipán alakú pohárban felszolgált fekete teát

A múlt szeletei

A régiségboltokban igazi kincsekre lelni. Mindenképp érdemes az üzletekben szemlélődni, és azon túl, hogy számos izgalmas tárgy fogad, egy, már letűnőben lévő kor elevenedik meg előttünk

Fener – az ortodox múlt világa

Fenerben – mely egyébként világlátótornyot jelent – többnyire görögök éltek, akik Konstantinápoly 1453-as elfoglalása után is, egészen a 20. század közepéig, a negyed többségi lakosságát alkották. Az egykori paloták és tavernák közül mára alig néhány maradt fenn, amelyek azért haloványan utalnak a kereskedelemmel foglalkozó népesség egykori gazdagságára. Az 1950-es éveket követően a kerület a fekete-tengeri régióból Isztambulba áramlók kedvelt lakóhelyévé vált – mára szinte teljesen a vidékről betelepült törökök lakják, ám még ma is Fenerben található a konstantinápolyi ortodox egyház központja.

A látékpet a domb tetején álló görög-ortodox Fener Líceum (Fener Rum Lisesi) uralja. Az 1881-ben vörös téglából épült, hatalmas épület

most is oktatási intézmény, és a mai napig a hajdani, helyi gazdagság szimbóluma.

Az iskolától nem messze áll a mongolok Szent Mária-temploma: ez az egyetlen, bizánci időkből fennmaradt templom, amelyet nem alakítottak át mecsetté Konstantinápoly 1453-as meghódítása után. Az erről szóló szultáni engedélyt

Fenerben többnyire görögök éltek, akik Konstantinápoly 1453-as elfoglalása után is, egészen a 20. század közepéig, a negyed többségi lakosságát alkották.

ma is itt őrzik. Közel van a Blakhernai Szűz Mária-templom is, amelyet 1861-ben egy 5. századi templom helyén építettek. Az egykori, 1434-ben elpusztult épület a maga korában Konstantinápoly második legfontosabb templomá-

nak számított a Hagia Szophia után. Itt történt meg a keleti egyház számára fontos Istenszülő oltalmának csodája is.

Az ortodox zarándokok számára az egyik leglényegesebb helyszín a Szent György-katedrális, amely 1602-től a Konstantinápolyi Ökumenikus Patriarchátus székhelye. Látnivaló még az Aranyszarv-öböl partján van: itt áll a bolgár ortodox Szent István-templom, a „Vastemplom”: elemeit Bécsben öntötték, majd a Dunán és a Fekete-tengeren hajóztatták ideig.

A magas kaptatók megmászása után érdemes betérni valamelyik, múltat idéző vagy épp bohém kávézóba, és inni egy hagyományos török teát vagy kávé. Sokak kedvence színesre festett lépcsőivel és sokszínű belsőjével az İncir Ağacı Kahvesi, azaz Fügefá kávézó.

Hívogató feljárt

A környék egyik legkedveltebb hipsterhelye az İncir Ağacı Kahvesi, azaz Fügefá kávézó

Az idővel dacolva, mutatóban

Napjainkra erősen megfogytak a régi, hagyományos építészeti eljárással készült isztambuli faházak, helyükre többnyire modern betonépületek kerülnek

Egyházi jelenlét

A görög-ortodox Fener Líceum a középiskolaként működik, mára mindössze 50-60 tanulójuk maradt. Az oktatás török és görög nyelven folyik

Balat – zsidók, örmények, muszlimok

Balatot, amely Fener közvetlen északi szomszédságában fekszik, hosszú évszázadokig zsidók és részben örmények lakták. Akkoriban 19 zsinagóga működött a térségben, mára csak kettő maradt belőlük. Napjainkban itt is – Fenerhez hasonlóan – a keleti országrészből beköltöző vidéki lakosság él.

A hajdan főként macedóniai, spanyol, portugál és rodoszi zsidók otthonát jelentő városrészt évszázadokkal ezelőtt „Zsidó Balatként” emlegették, ám napjainkra alig maradt leszármazott a nagy múltú közösségekből. Mái itt áll azonban Isztambul legrégebbi zsinagógája, a 15. században épült, még ma is működő Ahrida.

A zsidók mellett élő örmény

lakosság többnyire a Surp Hreşdagabed-templomuk környékén lakott. A 18. században újjáépítették, azóta keresztények és muszlimok fontos zarándokhelye az ott fakadó szent forrás miatt.

A hajdan főként macedóniai, spanyol, portugál és rodoszi zsidók otthonát jelentő városrészt évszázadokkal ezelőtt „Zsidó Balatként” emlegették...

A zsinagóga és az örmény templom közelében magasodik a Szinán mesterhez, a „Nagy Építészhez” kötődő, 1562-ben emelt Ferruh Kethüda-mecset, de itt van az egy évszázaddal régebbi Tahta Minare-mecset, a város egyik legrégebbike is.

A balati utcákon bolyongva előbb-utóbb a negyed központ-

jába, a çarşıba érünk. A macskaköveken lépdelve mintha megállt volna az idő: a zöldes, a pék, a hentes éppen ugyanúgy és ugyanott árulja portékáját, mint azt az ősei is tették.

Szerencsés esetben a számtalan antikvárüzlet egyikeben egy aukciót is kifoghatunk. A licit igazán zajos, a zsvaj szöges ellentétben áll a dombra felvezető, szűk utcácskák csendjével, ahol sokszor csak a házak felett kifestett, patyolatfehér ruhák susogása hallatszik a szélben.

K. TENGERI DALMA
TÍZ ÉVE ÉL TÖRÖKORSZÁGBAN, A TÖRÖK-MAGYAR KULTÚRA MÉLYEBB MEGISMERTETÉSÉN DOLGOZIK